

מסורת הש"ם

(א) פסחים 5: יומא ג. פת. ע"ש [תוספתא יומא פ"ד ע"ש, (ג) ז'ל יוכל ויכ"א ביומא פת, (ג) נדה טז: [ודף ל. יומא פת, (ד) יבמות קיד, (ה) כתובות ע, (ו) גרכות סה, (זש"ג, (ז) [תוספ' פיי"ד, (ח) יבמות קיד. נדה מו: [גשין נה, (ט) געל מג. קן, (י) [קמן קמו, (י) [נבמדבר יט, (י) ויקרא טו, (י) ודף כט, (י) וכן פירש הר"ן ותקשי לר' יוחנן ור' וסבר העיר הבי' בטור אר"ם ס"י שגם דנטסאחות דרין איתא בטהא ענדא דמפתחות ר' פדת ור' יוחנן ספוקי ממספא ליה ועי' כג"מ סוף הלכות מחללות אסורות הלכה כו,

→

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בזו הוצה והוצה והמזכיר וכו' וטעמא מפרש בפ"ג דמגילה: (ג) ד"ה בל קרי וכו' אוכל טהרות הס"ד ומינות לגי ביום נמחק:

→

גליון הש"ם

רש"י ד"ה א' אומרים לו וכו' אבירה לנכרי משום שבות. עי' פ"ו דף טו ע"א כדש"י ד"ה נהי לדינשיה: תוס' ד"ה ח"ג וכו' ש"י לטבול בדרשטק. ע"ל דף קטע ע"א תוס' ד"ה ס"א פ"ד:

→

מוסף רש"י

טבילתן ביום. דל"ף מומטלו ביום שצניעי ורחק בתים וגו' (יומא א). נדה וירולדת טבילתו בלילה. נדה דכתיב שבעת ימים תהיה נזופה, כל שבעה, ויולדת כימי נדת דומה טמאה (שם). בדליקה החיורי. דמחקן אשליס כהלו על ממונו א' לא שרית ליה אחי לבניו (כתובות י). בקטן העושה לדעת אביו. שהמיקט לופס בלבו ויזאה שטח לו כען ואינו עומד עליו, דהוא חלוט הוא מוטרי לפשט (יבמות קיד). לדעתיה דנפשיה עבדי. אפילו בלא ידיעת ישראל הש"ס"ם מתקטין להנחל, שיעוד שיעול שבר (שם). בערב. מדינה (קמח קמח).

→

מוסף תוספות

א. ואי"ת והא לר' שמעון מלאכה שאינה צריכה לגופה היא וליכא אלא איסורא דרבנן. רנכ"א.

→

רב נסים גאון

ההיא ר' יוסי ברי' יהודה היא דהנאי ר' יוסי ברי' יהודה אומר דיהי לטבילה באחרונה. משכחת לה בבס' נדה בפרק המפלת. שמעת מינה קטן אוכל גבילות בית דין מצווין עליו להפרישו. מאי דשקלינן וטרינן בהא מילתא איתא במסכת יבמות בפרק חרש שנשא פיקח.

כל כתבי פרק ששה עשר שבת

טבילה בזמנה מצוה. דכתיב והיה לפנות ערב ירחץ במים (דברים כג): **לאו מצוה**. ואי לא משכח גמי האידנא לישהתי עד למחר. ולמ"ד לאו מצוה קרא ענה טוזה קמ"ל כדי שיעריב שמשו ביום לאחר טבילה שאם ימתין לטבול עד הלילה לא יהא לו הערב שמש

עד ליל המחרת: **הוצ והוצה** כו'. ברייתא זו אלל יוה"כ שנויה בתוספתא **דיומא** (פ"ד): **הוצ והוצה והמאורע וצועל נדה וטמא ממ טובלין ביום**. משהאיר המזרח ביום השביעי שלהם. וטעמא (א) בפ"ג דמגילה (דף ב.) מקרא דביום השביעי^(א) מקצת שביעי ספירה ואם חל שביעי שלהם ביוה"כ טובלין כדרכן לאכול תרומה לערב: נדה ויולדת. טובלות כדרכן בליל יוה"כ אם חל שביעי שלהם בערב יוה"כ שאינה יכולה לטבול ביום ו' דכתיב בִּטְהִיָּה נִדְמָתָה בַּיּוֹמִיתָה תִּהְיֶה כָּל יוֹמָא (פסחים דף ט:): **צעל קרי**. שצריך טבילה לדברי תורה מדברי סופרים ואפי' אין אוכל טהרות (ט) לגו ביום: **טובל כל היום כולו**. ואע"פ שראה קרי מן המנחה ולמעלה לאחר שהתפלל תפלת המנחה שהרי הוא יכול להמתין עד שתחשך ויטבול לתפלת ערבית אפי' שצריך טבול ביום אחד יום אע"פ שאסור ברחיצת הרשות דטבילה בזמנה מצוה: ר' יוסי **אומר מן המנחה ולמעלה**. אם ראה קרי לאחר שהתפלל תפלת מנחה שהרי הוא יכול להמתין עד שתחשך ויטבול ויתפלל תפלת ערבית. ותפלת נעילה נמי ס"ל שיכול להתפלל בלילה כרז דאמר (יומא דף פו.). תפלת נעילה פוטרת של ערבית: אין לרין לטבול ביום משום זמן טבילה דלאו מצוה לטבילה בזמנה: דייח לטבילה שפהא **באחרונה**. בתמכת נדה בפרק התפלת^(א) גבי אשה שיצאה מלחה ובאה ריקנית ואינה יודעת מתי ילדה דמזכירין לה ל"ה טבילות לספק ד' טבילות שעליה טבילות וכו' לו' או טבילת נקבה לשבועים וטבילה או שמא יולדת זכר בזוג ואריכה אף טבילת זכה ביום שצעה לספורים שלה או יולדת נקבה בזוג היתה ומשום דלא דיעין מתי ילדה ואימתי מתי זמן טבילה דידה מזכירין לה טבילה כל לילה וכל יום שיש לספוקי בזמן טבילה ופליג ר' יוסי בדרי יהודה עלה ואמר דייח לטבילה שמהא באחרונה לסוף ספורים של נקבה דהיינו לסוף שלש שבועים שאם ילדה נקבה בזוג טמאה שבועיים ללידתה וו' נקיים בטביל היצה ולא אמרינן

טבילה בזמנה מצוה: **בתנאי' אין אומרים לו כזה**. רבנן גזור על "אמירה לנכרי משום שבות: **ולא תכזה**. אין לרין למחות בידו אלף נימחו ויכזה: **שאין שציסמו**. של נכרי עליהן דישראל אינו מזהיר על שביטתו של נכרי שאינו עבדו: **גב' כזה** הוא דלא אמרינן ליה. שעושהו שלוחו ממם: **הא כל המכזה אינו מפסיד כו'**. ונכרי מדעמיה דידה עבד שריא: **אל תכזה** הוא דלא אמרינן ליה. שאינו לרין למחות בידו ומיהו גילוי דעתא דלא יפסיד בדבר נמי לא משמתי דאי גילוי דעתא שרי למה ליה למימתי סיפא אין לרין למחות: **אלא מהכא ליהא למישמע מיניה**. דודאי מתניתין לאו כולה דוקא אלף חדא מינייהו דוקא או רישא או סיפא ותנא אידך אטו היהא ולא ידעינן הי מינייהו דוקא דגמיר מיניה: **גיטפרא**. שלטון: **אפטורופוס**. ממונה על ממונו: **שמעם מינה קטן אוכל גבילות ביום** דין מצווין להפרישו. ותקשי לר' יוחנן^(א) דאמר דכר טלי וטליא לטייילו התם דאי משכחי להו מייתי להו: **על דעם אציו**. בקטן שידע להבחין שהכביו זה נוח לאציו ועושה בטבילו: **נכרי אדעסיה דנפשיה עבדי**. יפסיד: **בתנאי' כופין קערה**. של חרס: **על גבי הנר**. ובלבד שלא יכזה. ואע"פ שנוטל כלי להצלת קורה שאינה ניטלת בשבת הא אוחצין מינה (לעיל דף מג.). לבדי לחק דאמר אין כלי ניטל אלף לדבר היטול ושניה צריך למקומו: **מעשה צא**. כפיית כלי על עקרב: **בערב**. מקום: **חוששני לו מחטאת**. כיון דלא היה עקרב רץ אחרייו איני יודע אם חייב משום צידה אם לא וחוששני לומר חייב חטאת הוא: גמ'

פרק ששה עשר שבת

קבא.

חבי גרסי' ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אינו צריך לטבול.^(א) וכן גירסת רש"י ור"ת אלל לא גרסי' אינו יכול לטבול דאפי' מאן דקצר טבילה בזמנה לאו מצוה^(א) שרי לטבול כדמשמע בסוף מסכת יומא (דף פו.): דפריך לרב דאמר תפלת נעילה פוטרת של ערבית משום דקסבר דתפלת נעילה בלילה והתניא אור יוה"כ כו' נעילה מתפלל שצט ומתודה בערבית כו' ומשני תנאי היא דתניא כל חייבי טבילות טבילתן ביום נדה ויולדת טובלין בלילה בעל קרי טובל והולך עד המנחה דקצר תפלת נעילה בלילה וטבילה בזמנה לאו מצוה ר' יוסי אומר כל היום כולו טובל דתפלת נעילה ביום אלמא אע"ג דת"ק סבר דטבילה בזמנה לאו מצוה אפי' קתני כל חייבי טבילות טבילתן ביום אפילו טמא מת וטמא שרץ שאין לרביין טבילה לתפלה יכולין לטבול והא דפירש בקוטרס דר' יוסי כרז דאמר תפלת נעילה בלילה לא דק דצשליה יומא (דף פח.) פריך מהך ברייתא דר' יוסי אדרי' דהכא קאמר מן המנחה ולמעלה א"ל לטבול ובהיהא קאמר כל היום ומשני דהכא איירי בדללי כזר תפלת נעילה והתם בדלא עלי וצכולהו רבי יוסי דלא כרז: **רבי יוסי ברי' יהודה היא**. וא"ת א"כ צשליה יומא (דף פח.) מנא ליה לרב דההוא ת"ק דצרייתא קמייתא דקאמר דצעל קרי טובל עד המנחה אחי כוותיה דתפלת נעילה בלילה דילמא איירי בדללי וטבילה בזמנה לאו מצוה ור' יוסי סבר מצוה ותנא קמא דהכא הוא ר' יוסי דהתם יש לומר דסבר דר' יוסי דהכא ודהתם מסתמא חד תנא הוא ותרוייהו רבי יוסי בדרי יהודה לאיירי בטבילת צעל קרי ציו"כ וא"כ קשיא ר' יוסי בד' יהודה אדר' יוסי בד' יהודה וע"כ אית לן לשנויי הא דללי ויהא דלא עלי: **אין אומרים לו כזה**. אפי' באיסור דרבנן אמירה לנכרי שבות כדאמרינן לקמן בפרק שואל (דף קג.) לא יאמר אדם לחבירו שכור לי פועלים כו' דמוקי לה בחדרו נכרי וכן מוכח בפרק הדר (דף סו:): גבי ייימי חמימי מגו ביתא:

אלא מהא איבא למישמע מינה. מ"מ קי"ל כר' אחי ובזירושלמי אמר שעשה ר' אחי מעשה כזה: **שמע מינה קמן אויבא נבילות בית דין מצווין עזיו להפרישו**. א"ל דמוקי מתניתין כרבי יהודה דאמר מלאכה שאינה לריכה לגופה חייב עליה או כר"ש וכשצריך לאותו כיצוי כגון לעשות פחמין בדאיסורא דרבנן מוכח בפרק חרש (יבמות קד.) דאין צ"ד מצווין להפרישו ונראה דמיייר בקטן שלא הגיע לחינוך דצהגיע לחינוך כיון שמייב לחנכו כ"ש דלרין להפרישו שלא יעשה עבירה וכל הנהו דפריך ביצמות הוה מצי לשנויי כשהגיע לחינוך אלף דניחא ליה לאזקמי בכל ענין והא דבעי לאיתווי התם דאין צ"ד מצווין להפרישו מדקמני מניוק יונק והולך וקמני ובגדול אסור משמע דוקא גדול אלל קטן אפי' בהגיע לחינוך שרי התם ע"כ גדול לאו דוקא בר עונשין דהא במסקנא מפרש טעמא משום דתסם מניוק מסוכן הוא אלל חלב והאי טעמא לא שייך אלף בצן שחיס או שלש שנים: כל

עליה או כר"ש וכשצריך לאותו כיצוי כגון לעשות פחמין בדאיסורא דרבנן מוכח בפרק חרש (יבמות קד.) דאין צ"ד מצווין להפרישו ונראה דמיייר בקטן שלא הגיע לחינוך דצהגיע לחינוך כיון שמייב לחנכו כ"ש דלרין להפרישו שלא יעשה עבירה וכל הנהו דפריך ביצמות הוה מצי לשנויי כשהגיע לחינוך אלף דניחא ליה לאזקמי בכל ענין והא דבעי לאיתווי התם דאין צ"ד מצווין להפרישו מדקמני מניוק יונק והולך וקמני ובגדול אסור משמע דוקא גדול אלל קטן אפי' בהגיע לחינוך שרי התם ע"כ גדול לאו דוקא בר עונשין דהא במסקנא מפרש טעמא משום דתסם מניוק מסוכן הוא אלל חלב והאי טעמא לא שייך אלף בצן שחיס או שלש שנים: כל

עליה או כר"ש וכשצריך לאותו כיצוי כגון לעשות פחמין בדאיסורא דרבנן מוכח בפרק חרש (יבמות קד.) דאין צ"ד מצווין להפרישו ונראה דמיייר בקטן שלא הגיע לחינוך דצהגיע לחינוך כיון שמייב לחנכו כ"ש דלרין להפרישו שלא יעשה עבירה וכל הנהו דפריך ביצמות הוה מצי לשנויי כשהגיע לחינוך אלף דניחא ליה לאזקמי בכל ענין והא דבעי לאיתווי התם דאין צ"ד מצווין להפרישו מדקמני מניוק יונק והולך וקמני ובגדול אסור משמע דוקא גדול אלל קטן אפי' בהגיע לחינוך שרי התם ע"כ גדול לאו דוקא בר עונשין דהא במסקנא מפרש טעמא משום דתסם מניוק מסוכן הוא אלל חלב והאי טעמא לא שייך אלף בצן שחיס או שלש שנים: כל

עין משפט ונר מצוה

בם א מיי פ"א מהלכות מקואות הלכה ו ופי"ג ב ג ופי"ד מהלכות אסורי ביאה הלכה ו סמנ עשין רמג טושי"ע אר"ם סימן תקנד סעיף ו ס"ח תריב סעיף יא יב וטושי"ע יו"ד סימן קלו סעיף ג וסימן קסא סעיף ה [נכרי"ף פ"ב דשעניות דף רצב וברא"ש בלילות מקואות סי' לז: ע ב מיי פ"ו מהלכות שבת הלכה ד ופי"ג הלכה ז סמנ לאון סה טושי"ע אר"ם סימן שגל סעיף כה: עא ג מיי פ"ב שם וסמנ שם טושי"ע שם סעיף כו:

עב ד ה מיי פ"ב שם ופי"ד הל"א ופי"ו מהל' מאלות אסורי הל' כו מח ופי"ג מהלכות אלל הלכה ז י סמנ שם ולאון קמח טושי"ע שם סעיף כה וסימן שגמ וטושי"ע י"ד סימן שגמ סעיף ב כהגה"ה: ע ב מיי פ"ב מהלכות שבת הלכה ד סמנ לאון סה טושי"ע אר"ם סימן רנו סעיף ה וסימן שגל סעיף כג כהגה"ה:

→

גליון הש"ם

רבנו חננאל

ר' יוסי אומר טבילה בזמנה מצוה, ואיתא מצוה זו ודחיה לעמידת ערום בפני השם וטביל ברלא מיכסי, ורבנן סברי טבילה בזמנה לאו מצוה הלכך לאחוריא. ואקשינן איני דר' יוסי סבר טבילה בזמנה מצוה, והתנן בעל קרי טובל כל היום כולו, ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אינו צריך לטבול. ואוקימנא בנבצילי. ואמרין רבנן אע"ג דצלי ליה מנחה מקמי דלחודי קרי, מ"ט דרבנן דמחייבי ליה למטביל ביומא, ליתעכב עד לאורחת וליטבול. ומסקינן משום דטבירא רבנן אע"ג דצלי ליה טבילה בזמנה מצוה, ור' יוסי סבר טבילה בזמנה לאו מצוה היא. האי ר' יוסי ברי' יהודה דרגיטין בנייה פרק המפלת בענין טוטה, ר' יוסי ברי' אומר דיהי לטבול באחרונה דקסבר טבילה אין מונעין אותו מלככות. וזה רבי יוסי דהיה אומר שם כתוב על בשרו. אסקנא בגמרא דשבעת ימים [יומא לו] דבטבילה בזמנה מצוה פליגי, ותבררה בסוף יום הכפורים דהא לר' יוסי ברי' יהודה היא. וליכא אחוריתו התם לר' יוסי דאמר כל היום כולו כשר לטבילה, דאלמא סבר טבילה בזמנה [מצוה] היא. א"ר אחי בדליקה החיורי לומר כל המכבה אינו מפסיד. וכן הלכה. נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה אל תכבה, אלא מניחין אותו ואין אומרים לו כבה, וגם אין מונעין אותו מלככות. אבל קטן העושה לדעת [אביו] אין מניחין אותו לכבות.

(א) כ"ל מילה אחת.
ב) לפנינו בגמ' תחת להך אוקימתא אולי טומוה לסגויה דיומא ד פ"ח ע"ש.